

היבטים לשוניים בפרשת תולדות עז

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות בפרשת תולדות ובהפטרה, ובראשון של ויצא

כה כא וַיַּעֲתָר: העי"ן בשווא נח. וַיַּעֲתָר לוֹ: הטעם בעי"ן
כה כב וַיִּתְרַצְצוּ: צד"י ראשונה בשווא נע ולא בחטף
כה כב וַתֵּלֶךְ לְדֶרֶשׁ אֶת-ה': טעם טפחא בתיבת וַתֵּלֶךְ
כה כג וְלֹאֵם מִלֵּאם: בשתי התיבות הלמ"ד בשווא נח וללא דגש אחר מ"ם השימוש. יש להקפיד לבטא
את האל"ף העיצורית (לא: וְלֹאֵם מִלֵּאם) וכן על הפרדת התיבות
כה כח וַרְבֵּקָה אֶהְבֶּת אֶת-יַעֲקֹב: טעם טפחא בתיבת וַרְבֵּקָה
כה ל הֲלֵעֵיטָנִי: הלמ"ד בשווא נח. עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָם: הטעמה משנית ברי"ש¹
כה לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: הטעמים טפחא אתנח ובהמשך כה לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הטעמים מונח (שופר הולך)
רביע.
כה לב וְלִמָּה-זֶה לִי: טעם טפחא בתיבת לִי בלבד, אין לצרף לה את המילה 'זה' כאילו כתוב: וְלִמָּה זֶה-לִי
כה לג הַשִּׁבְעָה לִי: טעם נסוג אחר לשי"ן, הבי"ת בשווא נע. וַיִּשְׁבַּע לוֹ: הטעם לא נסוג אחר
כה לד וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׁתַּי וַיֵּקֶם וַיֵּלֶךְ: הראשון והשלישי במלעיל, השני והאחרון במלרע
כו ג וַאֲבָרְכֶךָ: הרי"ש בשווא נע וכ"ף סופית דגושה
כו ה מִצֹּתַי חֲקֹתַי וְתוֹרָתִי: רבים הקוראים המשתבשים בסיום הקריאה וקוראים כאילו טעם טפחא
בתיבת 'חקותי'
כו ז אַחֲתִי: הטעם נסוג לחי"ת, מלעיל, כן הדבר גם בהמשך בפס' ט
כו ח כִּי אָרְכוּ-לוֹ: המילה כִּי בטעם מונח ואינה מוקפת. יש להסדיר היטב את קריאת אָרְכוּ-לוֹ כאשר
הרי"ש בשווא נע וההטעמה בלמ"ד
כו י וְהִבֵּאתָ: הטעם בתי"ו²
כו יב מֵאָה: במלרע
כו יד וַיִּקְנֵאוּ: הנר"ן רפה ובשווא נח
כו כב וַיַּעֲתֶק: העי"ן בשווא נח. רָבּוּ: במלרע
כו כה וַיֵּט-שָׁם: היר"ד בסגול
כו כט אִם-תַּעֲשֶׂה: השי"ן בצירי. אַתָּה עֲתָה: הראשון באל"ף והשני בעי"ן!
כו לב וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחר ליר"ד
כו לד וְאֶת-בְּשָׁמֹת: הבי"ת בקמץ רחב והשווא בשי"ן נע
כו לה מָרַת: טעם נסוג אחר למ"ם
כו א וַתִּכְהַיֶּן: הכ"ף בשווא נח ואחריה ה"א בסגול, אין לבטא את הכ"ף כאילו היא זו שמנוקדת בסגול

¹ בחלק מהדפוסים הגעיא בקר"ף, כי היא בהברה השנייה לפני הטעם, וכן הוא בעין הקורא, אבל במדויקים הגעיא ברי"ש.

² לפי רש"י והתרגום אין זה וי"ו ההיפוך.

כז ד **תְּבָרְכֶךָ**: על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשוא נח וכן הדבר בפסוק כה

כז ז **וְאֶבְרַכְכָּה**: הכ"ף הראשונה בשוא נח

כז י **יְבָרְכֶךָ**: הכ"ף הראשונה בשוא נח

כז יב **כַּמְתַּעַתַּע**: העי"ן בשוא נח והת"ו אחריה דגושה

כז יג **קִלְלַתְךָ**: על אף הקושי, הלמ"ד הראשונה בשוא נח

כז יט **וְאָכְלָה**: האל"ף בקמץ חטוף (קטן) והשוא בכ"ף נח.³ **תְּבָרְכֶנִי**: לפי שיטתנו יש לקרוא כל השואים ברי"ש של "ברך" בשוא נע ולא בחטף פתח

כז כא **וְאִמְשֶׁךָ**: געיה במ"ם בקיבוץ⁴ והשי"ן אחריה בשווא נע

כז כה **הַגִּשָּׁה לִי וְאָכְלָה**: בניגוד לפסוק יט לעיל, כאן האל"ף בחולם והכ"ף בשווא נע. והמשמעות שונה. **וַיָּבֹא לוֹ**: טעם נסוג אחור ליר"ד

כז כו **וּשְׁקָה-לִי**: השי"ן בשוא נח⁵

כז כז **כָּרִיחַ שְׂדֵה**: יש להיזהר לא להוסיף ה"א הידיעה בראש התיבה השנייה

כז לג **וַיָּבֹא לִי**: הטעם נסוג ליר"ד הראשונה. **וְאֶבְרַכְּהוּ**: הו"ו בקמ"ץ

כז לו **וַיַּעֲקֹבְלִי**: העי"ן בשוא נח ולא בפתח וכ"ש לא בחטף פתח

כז לח **הַבְּרָכָה**: ה"א השאלה, החטף פתח בבלי"ת שלאחריה אינו אלא להורות על קריאה בשווא נע: **הַבְּרָכָה**

כז מה **לָמָּה**: במלרע

כז ד **לֶךְ וּלְזִרְעֶךָ אֲתָד**: טעם טפחא בתיבת **לֶךְ**

כז ט **מַחֲלֵת**: המ"ם בקמץ ולא בפתח

הפסרת תולדת, מלאכי א א – ב ז:

א ו **אֲנִי**: במלעיל וכן הדבר גם בהמשך הפסוק **אֲנִי**⁶ וכן הדבר גם בפס' יד

א ז **בְּאִמְרֶכֶם**: המ"ם בקמץ קטן, בן הדבר גם בהמשך פס' יג

א ח **הִירָצֶךָ אֹ**: יש לשים לב לשילוב המעט נדיר של פשטא ולאחריו יתיב

א ט **וַיַּחַנְנוּ**: החי"ת בקמץ קטן. **הִיְתָה זֹאת**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

א י **וַיִּסְגֵּר**: וא"ו החיבור מנוקדת בשווא. **אֵין-לִי**: הטעם בלמ"ד, אין להטעים את האל"ף

א יד **מִשְׁחָת**: המ"ם בקמץ קטן. **וּשְׁמִי נֹרָא בְּגוֹיִם**: טעם טפחא בתיבת **וּשְׁמִי**

³ הקורא בקמץ רחב ובשוא נע משנה משמעות, עיין במש"כ מגן אברהם אורח חיים סימן תקפב ס"ק ד: זכרנו קְתַבְנוּ בחטף קמ"ץ.

⁴ יש לדון אם המ"ם בתנועה גדולה או קטנה, כי יש כאן שורש כפולים מ.ש.ש, ולכן השי"ן הייתה צריכה להדגש כמו יִמְשְׁלִי בפסוק יב; אלא שמשום מה נפל כאן הדגש ונוספה געיא. לולא הגעיא היינו מחליטים שהוא שוא נח. במציאות הגעיא כאן במקום שהיה צריך להיות דגש, יש כנראה ראייה שהשוא נע.

⁵ אין להשגיח בחטף בתנ"ך קורן. וכל שכן לאור העדות שבכא"צ יש שוא ללא געיא (בנוסף לעדות יש צילום של דף זה מכתר ארם צובה).

⁶ במקרה זה התלישא אינו מראה את מקום ההטעמה אבל הקמץ שבאל"ף מעיד על כך כי הטעם באות זו, לולא כן הייתה מנוקדת בחטף פתח

ב ג ו זריתי: טעם נסוג אחור לר"ש

ב ד את המצוה הזאת: טעם טפחא בתיבת את

ב ו ועולה לא נמצא בשפתיו: טעם טפחא בתיבת ועולה

ראשון של ויצא:

כח יא מראשתי: המ"ם בשוא והאל"ף חטופה

כח יד כעפר: העמדה קלה בכ"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה

כח טו אעזבד: הזי"ן בקמץ חטוף (קטן) והבי"ת בשוא נח. את אשר-דברתי לך: יש להקפיד על מיקום הטעמים ולהימנע מקריאה את אשר דברתי לך

כח טז משנת: יש להקפיד על קריאת הדגש שבשי"ן, שלא יהא כאילו מדובר על לימוד משנה. ויאמר: בזק"ג ולא ברביע.

כח כ ונתן-לי: געיה בנ"ן

כח כא לאלהים: האל"ף כלל אינה נשמעת

כח כב עשר אעשרנו לך: טעם טפחא בתיבת עשר, אין לחוש לאותם ספרים אשר הטעימו בטעות עשר אעשרנו לך

וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה (כהגד).

פרשה וטבעה משה רענן שבת בשבתו תולדות עז

בדרך כלל, בכל לידה נולד תינוק אחד, אם כי לפעמים נולדים תאומים ואף יותר. השכיחות העולמית הכוללת ללידת תאומים הייתה בעבר כ-1 מתוך 88 לידות, אולם בעקבות טיפולי הפריזון היא עלתה ליותר משיעור כפול והיום היא בערך 1 ל-40 לידות.

במקורותינו אנו מוצאים תיעוד של תופעה זו הן במקרא והן בספרות חז"ל. בנוסף לתאומים יעקב ועשו שעליהם אנו קוראים בפרשתנו מספרת התורה גם על בניה של תמר - פרץ וזרח: "ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה (בראשית לח, כו)". תאומים נוספים המוזכרים בתורה, אם כי לא במפורש, הם קין והבל. על לידתם נאמר "והאדם ידע את חווה אשתו ונתהר ונתלד את קין ותאמר קנתי איש את ה' (בראשית ד, א)". אף שלא מוזכר שחווה הרתה שוב נאמר בפסוק שלאחר מכן "ותסף ללדת את אחיו את הבל (בראשית ד, ב)". משום שכנראה הוסיפה ללדת מאותו היריון.

תאומים אחאים

תאומים הם אחים אשר נולדו באותה לידה, אך קיימים כמה טיפוסים לתופעה זו. הטיפוס הנפוץ ביותר הוא לידת תאומים אחאים הנקראים גם "תאומים לא זהים". תאומים אלו הם תוצאה של הפריית שתי ביציות שונות על ידי שני תאי זרע שונים, והשתרשותן בדופן הרחם באותו הזמן. הדמיון הגנטי של תאומים אלו הוא כאחים רגילים לכל דבר. ייתכן שהעובדה שהם בני אותו גיל והתפתחו ברחם אמם באותו פרק זמן מובילה לדמיון הקשור להשפעות הסביבה. מתוך הפסוקים ניתן להסיק שיעקב ועשו היו תאומים אחאים שהרי הם היו שונים מאוד במאפייניהם הפיזיים. על עשו נאמר "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדמת שער ויקראו שמו עשו (בראשית כה, כה)".

דוגמה נוספת לתאומים אחאים אנו מוצאים בגמרא ביבמות (סהג); "יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה".

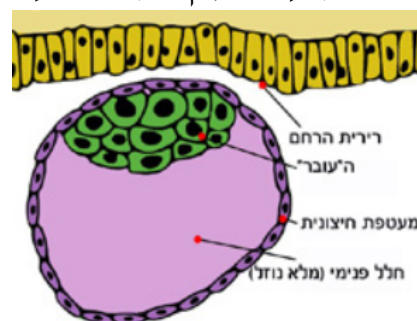
את קבוצת התאומים האחאים ניתן לחלק לשלוש קבוצות משנה: 1. תאומים בעלי זווית שונה (זכר ונקבה). מסיבות סטטיסטיות בלבד טיפוס זה הוא הנפוץ ביותר ומתרחש ב-50% מלידות תאומים אחאים. 2. זוג נקבות. 3. זוג זכרים.

השכיחות של תאומות גבוהה במעט בהשוואה לזוגות תאומים זכרים על אף שבלידות בודדות שכיחות הזכרים גבוהה משל הנקבות ב-5% בממוצע. יחס הזוויגים שונה בהשוואה בין ארצות. בארצות הברית היחס הוא 1.05 לטובת הזכרים ואילו באיטליה 1.07. לעומת זאת שכיחות מקרי המוות ברחם גדולה יותר בזכרים. מאחר והסכנה למוות ברחם בקרב תאומים גדולה יותר מאשר בלידות בודדות הדבר מוביל לכך שלידת תאומות נפוצה יותר.

מחקרים מצביעים על כך שגורמים גנטיים אחראים לעלייה בשכיחות לידת תאומים אחאים אך הם קשורים רק לאם משום שלאב אין השפעה על מספר הביציות המשתחררות מהשחלה. שכיחות גבוהה של לידת תאומים אחאים קיימת ככל שעולה גיל היולדת. ביולדות שגילן מעל 35 שכיחות לידת תאומים כפולה בהשוואה ליולדות צעירות יותר.

תאומים זהים

טיפוס תאומים נוסף הוא תאומים זהים. תאומים אלו עשויים להיות שני זכרים או שתי נקבות. תאומים זהים הם בעלי מטען תורשתי כמעט זהה משום שמוצאם בביצית מופרית אחת (תוצאה של התלכדות ביצית ותא זרע אחד). קרוב לוודאי שדברי הגמרא בסנהדרין (מו"ב) מתייחסים לתאומים זהים ולא אחאים העשויים להיות שונים מאוד זה מזה: "משלו משל למה הדבר דומה - לשני אחים תאומים בעיר אחת, אחד מינוהו מלך ואחד יצא לליסטיות. צוה המלך ותלאוהו. כל הרואה אותו אומר: המלך תלוי! צוה המלך והורידוהו".

התיאוריה העדכנית לגבי המנגנון הגורם ללידת תאומים זהים היא שמוצאם מאירוע המתרחש בשלב התפתחות העובר הנקרא בלסטוציסט (ראו בתמונה). שלב זה מתחיל ביום ה-5 להפריה בגודל 0.1 - 0.2 מ"מ וכולל 200-300 תאים. הוא כולל צבר תאים פנימיים שמהם מתפתח העובר, שכבת תאים חיצונית העוטפת את העובר וחלל מלא נוזל. שכבת תאים זו הופכת בסופו של דבר לשליה. כבדרך אגב אעיר ששלב זה הוא השלב המועדף להחזרת עוברים לרחם בהפריות חוץ גופיות.

תאומים זהים נוצרים בעקבות "התמוטטות" הבלסטוציסט מסיבה שעדיין אינה ידועה וחלוקת צבר התאים העובריים בתוכו לשני חצאים שווים מבחינה גנטית. שני החצאים ממשיכים להתפתח כשני עוברים עצמאיים.

למרות הדמיון הגנטי הרב, מתברר שתאומים זהים אינם דומים לגמרי, בעיקר בגלל גורמים סביבתיים. מתברר שאפילו ברחם נוצרים הבדלים בין האחים והם שונים זה מזה בטביעות אצבעותיהם.

מנגנון זה אינו עולה לכאורה בקנה אחד עם דברי הגמרא ביבמות (צח,א): "... זהא שני אחין תאומים, דטפה אחת היה ונחלקה לשתיים". המונח "טפה" מתייחס בדרך כלל לתרומתו

של האב להולדת ילדיו ואילו המדע מציע חלוקה של מבנה מפותח יותר שמקורו בשני ההורים, כלומר הביצית המופרית.

א"ה. אין רצוני להזקק כאן לשאלה עד כמה חז"ל ידעו את מה שידוע היום. הלוא בתאומים שאינם זהים (אחאים) גם הכותב מודה שטפת הגבר נחלקה והפרתה שתי ביציות. אבל גם בתאומים זהים טיפה אחת (או תא אחד ממנה) הפרתה, ובהמשך נחלקה לשנים, וזה יצר את התאומים.

לתגובות ורישום לקבלת מאמרי צמחים ובעלי חיים על פי סדר הדף היומי:
raananmoshel@gmail.com

כז כח ויתן לך ה'אלהים שם משמאל בראשית פרשת תולדות שנה תרעב ובוזה יובן⁷ מה שיש לדקדק בפירש"י האלקים בדין אם ראוי לך יתן לך ואם לאו לא יתן לך, אבל לעשו אמר ה'ה' משמני הארץ ויהיה מושבך (בראשית כז, לט) בין צדיק בין רשע יתן לך, ע"כ. והנה בפרשת לך (י"ז, י"ט) בישמעאל ויצחק פירש"י מכאן למד ק"ו בן הגבירה מבן האמה כתיב ה'ה' ברכתיו אתו (בראשית יז, כ) וגו' זה ישמעאל וק"ו ואת בריתי אקים את יצחק (בראשית יז, כא). ולמה לא נימא גם כאן הק"ו הזה מה עשו כך אפי' רשע נותנין לו ישראל לא כל שכן, וכי בשביל שישאל הוא בעל אמונה ולא יקרא תגר יפסיד וע"ז משלו משל (כתובות ק"ח א) וכי בשביל שאני זכר הפסדתי! אך כבר אמרנו במקום אחר דאין הפי' **אם 'ראוי לך' אם 'מגיע לך' בדין שכר מעשיך**, דא"כ לא הי' צריך בזה לברכת יצחק דבלאו הכי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל ברי', אלא הפי' שיהי' עכ"פ כלי **ראוי** לקבל ולא כמ"ש עשר שמו' לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב), אבל לנכרי כדי שלא יהי' חילול ה' אף בכהאי גוונא יתן לו:

ולהנ"ל יבואו הדברים על נכון, דבגשמיות הברכה באמת למד ק"ו יעקב מעשו כנ"ל, זולת במקום שהוא לרעתו ח"ו שוב אין שייך הק"ו. אבל ברכת יעקב שהיא אלקות כנ"ל, זה אי אפשר ליתן לאיש יותר מכפי שהוא כלי המקבל, וצא ולמד משבירת הכלים שידוע ליודעים שהיתה מחמת שלא הי' יכולים לקבל כ"כ אור והדברים עתיקים, ולזה צריך צמצום במדה ובמשקל כל איש כפי מה שהוא **ראוי לקבל**:

בתחלת דבריו הביא את דברי רש"י: מהו האלהים? נדין. אם **ראוי לך** יתן לך, ואם לאו לא יתן לך. דברי רש"י ברורים לעצמם.

בלשון המדוברת אומרים 'מגיע לך'. הביטוי הזה אין לו מובן, אולי אפשר לתקנו 'צריך להגיע לך'. אולי אפשר למצוא כעין הצדקה מלשון חז"ל בבלי ביצה לט ב ואמר רב ענן: לא שנו אלא שחלקו גדים כנגד טלאים, וטלאים כנגד גדים, אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים – אומר: זהו **חלקו המגיעו** משעה ראשונה לכך. אבל בהתבוננות יראה שאין הלשון שם מעלה ארוכה לביטוי זה. הביטוי 'מגיע לי' או 'מגיע לך' מקורו באידיש. אותו ביטוי משמעו גם 'אני (אתה וכד') ראוי לכך' וגם לשון הגעה או ביאה. שמעתי אפילו ביטוי 'אני מגיע [=חייב] לך כסף'. הביטוי הוא 'קומט' שפירושו מגיע (הוא).

ה'שם משמאל' מבהיר דאין הפי' **אם 'ראוי לך' אם 'מגיע לך'**. כלומר בדרשה בשפה אחרת תרגם 'ראוי לך' מעין הביטוי השגור (באנגלית you deserve באידיש ס'קומט דיר).

נמשיך להתבונן בהכרעות ר"מ ברויאר ז"ל בנוסח המקרא של דעת מקרא.

⁷ א"ה יש כאן ביאור על דרך החסידות שיעקב יראה את האלקות בכל דבר ויהיה כלי ראוי לקבל את הברכות וכו', ההסבר החסידי אינו מענייננו, הקטע הובא כאן בגלל שימוש הלשון של המחבר ז"ל הרב שמואל בורנשטיין בנו של האבני-נור מסוכטשוב ז"ל.

כה כב **ויתרצצו: לשש, ב"א. ויתרצצו: ב"נ ויתרצצו: שש, מ"ש. ויתרצצו: לד**
תחילה הוא מביא מחלוקת בן-אשר ובן-נפתלי אם יש געיא ביו"ד; בהמשך מביא שונציה
ולנינגרד מנקדים חטף פתח בצד"י הראשונה.
מנחת שי: **ויתרצצו:** הצד"י בשוא לבדו לפי דרכנו. [ויתרצצו].

כה כג **גיים²⁵: ל"מ, מ"ש. גיים: ששד²⁷**
הערות ר"מ ברויאר:

25 כתיב 'גיים' מצוי רק כאן ובתה' עט י. וכל המסירות — כולל ש' כאן וא' שם — מוסרות, שהקרי הוא: גיים. ואילו בכתיב 'צביים' **אש**
אינם מוסרים על הכדל שכן קרי לכתוב; והשוא הערה 9. ונראה, שזה טעמו של ההכדל הזה: בדרך כלל לישנא דגוים כתוב כיו"ו: גוים;
משום כך גם בשני המקומות שכתוב בהם 'גיים' קוראים: גוים. כנגד זה אין וי"ו בלישנא דצביים בשום מקום, משום כך סבורים **אש**,
שהתיבה נקראת תמיד ככתיבה: צבים, צביים.

26 כעין זה גם נוסח **אל** בתה' עט י; וזה הנוסח המסתבר; והשוא הערה 25.

27 **בשש'** כאן ובש' תה' עט י החירק הוא, כנראה, בין שתי היו"דין; בד' כאן ושם החירק הוא ביו"ד הראשונה; אך ראוי היה, שהחירק יסומן
ביו"ד השניה; והשוא הערה 25.

בפרשת לך-לך השנה (עז) הובאו חילוקי מנהגי הסופרים והמסרנים בציון כתיב וקרי במלה
צְבִיִּים. לעניין הערה 27 מבחינת הכתיב התקני של המלה צבויים, החולם הוא חולם מלא
(חולם חסר בא כמעט תמיד רק בהברה מוטעמת), והחירק הוא חירק מלא כלומר תנועה גדולה.
לכן בניקוד מלה זו בכתיב תקני החירק שייך ליו"ד השנייה. כאן חסרה הוי"ו אחרי הגימ"ל,
אפשר לראות את היו"ד הראשונה תחליף לוי"ו, ואז החולם שייך ליו"ד המשמש תפקיד של
וי"ו. אבל אפשר לראות שאין כאן כתיב וקרי, שתי היו"דין כהלכתן. והבי"ת בחולם כי הוי"ו
חסרה כאן ככתיב חסר בכל מקום.

כה לב **וְלָמָּה־זֶּה: לש, ב"א. וְלָמָּה־: ש, ב"נ**
לפי בן-נפתלי ואחד מכ"י ששון יש געיא
בלמ"ד. בבן-אשר לנינגרד וששון השני אין געיא⁸.

כו ד **והתברכו: ששד. והתברכו: ל**
הרי"ש בפיעל והתפעל של ברך כשהיא בשווא
נוטה לקבל חטף-פתח. כאן לנינגרד הוא המנקד ח"פ.

כו ז **וְיִהְיֶה: לש, מ"ש. יְהִי: ד**
חטף פתח (או כל חטף) אינו יכול לבוא לפני
שווא. חטף הוא שווא נע, שווא 'נע' יכול לנוע להברה שאחריו אבל לא לשווא אחר. לולא
הה"א הגרונית המלה היא במשקל של יִשְׁמְרוּנִי או יִרְדְּפוּנִי. אם זו לא סתם טעות דפוס, יתכן
שונציה מציין שהיה ראוי להיות כאן שווא.

מנחת שי (ההערות הן של צבי בצר ו"ל): **פן יְהִי: ד** חז"א בפתח, ^כלא בחטף פתח, כי לא
יתכן שוא נח אחר חטף. [פן-יְהִי].

נכון הוא שהשווא ברי"ש הוא נח, השווא המכונה בבתי הספר 'שווא מרחף' הוא שווא נח,
אבל כיון שלרוב הוא בא אחרי תנועה שהיא במקום שווא (כמו הפתח כאן) – אותיות בגד-
כפת שאחריו רפויות.

⁸ אין זו געיא שלפני הברה סגורה, כי לענ"ד הדגש במ"ם של לָמָּה אינו סוגר הברה.
^כ לא בחטף פתח: כך מנקד ד ובעקבותיו ונציה ש"ד.

כו ז **הוא (2): ששד, רמ"ה, מ"ג-ש במ"ה יג, מ"ק לש יד ב. היא: ל**

הנדונה היא המלה הוא בסוף הפסוק. לניגוד כותב יו"ד, בניגוד לדעת הרמ"ה בספר מסורת סיג לתורה המונה את המקומות בתורה שכתוב 'היא' ופסוק זה אינו מהם, וגם בניגוד למסורה שלו לעיל בפר' יד.

כו ח **כי ארכו-לו: לשש, מ"ש. כ"י: ד**
ונציה מוסיף מקף למרות טעם המונח.
מנחת שי: **ויהי כ"י:** כי בגלגל, לא במקף. [כ"י].

כו יב **ההוא (2): לשש, מ"ש, מ"ג-ד לח כה. ההיא: ד** כאן ונציה הוא הכותב ההיא ובניגוד למסורה הגדולה שלו בפר' לח.
מנחת שי: **בשנה תהוא:** תהוא כתיב בוא"ו. וכ"כ ^כהרמ"ה ז"ל כל הוא תהוא דלשון זכר מל' וי"ו ואל"ף כתיב, וכל לשון נקבה דכות' בר מן י"א באורית' דכתיב' יו"ד ואל"ף, וס"י וכו', ^ככמ"ש בסדר לך לך. ^{כט}ועיין עוד מ"ש מזה בסדר דברי'. [תהוא].

ויברכהו: ש. ויברכהו: לד
לניגוד וונציה מנקדים ח"פ בדומה לפס' ד. ר"מ ברויאר נוטה למעט בחטפים בלא-גרוניות, ולכן אין פלא שניקד כאן שווא.

כו טז **כ"עצמת ממנו: ששד. כ"עצמת: ל**
הפעם לניגוד הוא המקיף יחד עם טעם.

כו כב **כ"ע"תה: ל, ב"א, מ"ש. כ"י: ששד, כ"נ**
היש כאן הקפה? מחלוקת בן אשר ובן נפתלי. כתבי היד וונציה אינם מקיפים.
מנחת שי: **כ"ע"תה:** בחילופי כ"י חכ"ף במאריך ל'בן אשר, וכן הוא בקצ' מדוייקי, ובקצת' הוא ג"כ במקף. [כ"ע"תה].

כו כד **ו"אמר: לשד. ו"אמר: ש"י**
ההערה המוכרת לנו על שגיאות טעמים בש
שגיאות בנוסח הטעמים מרובות כש' בייחוד בספר בראשית; והשווה יג א; יד כב; טו ה; ח; יז כה; יח ג; ז; כז; כב א; כד ה; כ; כו כד
מג לא; מו לד; מז ו.

כו כה **אהלו: לשש, מ"ש, מ"ג-ד ט כא. אהלה: ד** מחלוקת חמורה בכתיב. ונציה לבד בניגוד אפילו למסורה הגדולה שלו.
מנחת שי: **אָהֶלו:** בוא"ו בספר' מדוייקי' כ"י >ודפוס' קדמוני', וכן ^בבמסורת לא נמנה זה עם אותם שחם בה"א, >וסימנחון נמס' פ' נח, וכ"כ ^{כא}הרמ"ה ז"ל. <[אהלו].
ויברושם: לש. ויברוש: ש ש מוסיף געיא ביו"ד.

כו כז **וְתִשְׁלַחְוֵנִי: לש, כ"א. וְתִשְׁלַחְוֵנִי: ש, כ"נ** בן-נפתלי מוסיף געיא בוי"ו.

^{כז} הרמ"ה: ח"א.

^{כח} כמ"ש: מ"ש בר' יד ב ('ומלך בלע היא').

^{כט} ועיין עוד מ"ש: מ"ש דב' א יח ('בעת תהוא').

^ל במסורת: מ"ג – ד בר' ט כא.

^{כא} הרמ"ה: אה"ל.

כ לה ותהיין: לשש, מ"ש. ותהיין: ד ונציה שוב מפתיע בניקוד משונה.

מנחת שי: ותהיין: חז"א בשוא לבדו ובלא מאריך בתי"ו. [ותהיין].
לדעת ר"מ ברויאר מציאות געיא בתי"ו כאן ובמקומות דומים נתון לרצון הנקדן-מסרן. הוא עצמו הוסיף כאן געיא בניגוד לדעת המנחת-שי.

כו ו אמרה: לשש. אמרה: ד בונציה יש כאן מונח זקף קטון באותה מלה. בלנינגרד אַמֶּלְחֶיש כאן געיא באל"ף.

כו ו בעבר: לשד, רמ"ה, מ"ק-לשד. בעבור: ש ששון גורס בעבור מלא וי"ו בניגוד לשאר המקורות.

רמ"ה: בעבור האדם: דורח ה' מלא וי"ו כתיב וכל אוריימא דכנחיה מלא בר מ' ב' וסיון וסיון לא כתיב ואכל
בעבר אסר יכרך. חסר וי"ו בעבר הנכני. דורח נס הוא חסעמים וי"ו חסר וי"ו

כו יג קללתך: לש, ב"א. קללתך: ב"ג כאן בן-אשר ובן-נפתלי חלוקים אם יש געיא בקו"ף.
אם אין געיא – השווא בלמ"ד הוא נח.

מנחת שי: קללתך: בס"א מדוייק בלא מאריך בקו"ף ולא בלמ"ד, וכן בחילופים כ"י מצאתי ב"א קללתך, ב"ג קללתך. [קללתך].
לדעת ר"מ ברויאר אפשר להוסיף געיא בלמ"ד, והוא אכן הוסיף.

כו יט ואכלה: לש, מ"ש. ואכלה: שד החטף בא רק כדי לציין שזה קמץ חטוף (קטן).

מנחת שי: ואכלה: האל"ף בקמץ לבד, והוא חטוף. ובמקצת ספרי האל"ף בחטף קמץ. וכן נהגו במקומות רבי' לעשות חטף קמץ במקום הראוי להיות קמץ חטוף, אולי עשו זה כדי שירוצן הקורא בהם אפי' ^{לח}ניק דלא חכים ודלא טפש. ⁹² ועיין מזה שכתבתי בפ' בראשית על אכלה. [ואכלה].

יש לציין שגם בכתר ארם צובה בירמיה ב יב **חֲרָבו** החי"ת בחטף קמץ כדי למנוע טעות בקריאה. מנחת שי שם:

חֲרָבו - החי"ת נקראת בקמץ חטוף [קמץ קטן בלשוננו] והוא צווי מן הקל כמו שמו ושערו והמסורת עליו לית חטף וכתב ר' יונה בספר הרקמה כי יש אנשים שהיו קוראים אותו כמו חֲרָבו פְּנֵי הָאֲדָמָה (בראשית ח, יג) והיו מפרשים אותו ג"כ צווי אבל מן הדגוש כמו פֶּרְקוּ נְזִמִי הָחֶזֶב (שמות לב, ב) והשיב הוא עליהם מפני המסרה הנ"ל ועוד המסרה על חֲרָבו הַמִּים אומרת שחם ישנים ובפסוק [המלה חֲרָבו במובן יָבֹשׁ בַּזְמַן עבר נמצאת פעמים במקרא, ושניהם בפסוק זה (בראשית ח יג)] רד"ק בפ' ושרשים ומכלול דף י"ט:

כך שהערת צבי בצר ז"ל כאן בכל המקומות הללו בא להוציא מידי המנהג **הלא ראוי** שנהגו אחדים, אינה מדויקת דיה.

^{לח} עיקר דלא חכים ודלא טפש: ע"פ מנחות כט ע"ב.

⁹² חזקיה שמוסר כאן נורצי, בדבר המנהג לסמן את הקמץ הקטן בקמץ ושווא לידו, מסבירה את הערותיו של נורצי במקומות רבים בתנ"ך שבהן כתב שהקמץ מסומן ללא שווא אתו. בכל המקומות הללו בא להוציא מידי המנהג הלא ראוי שנהגו אחדים. נורצי הרחיב בכך בתה' קיח יד ('עזי').

^{לח} מזה שכתבתי: מ"ש בר' ג ה ('אכלה').

תברכני: ש. תברכני: לד
מכאן עד סוף הפרשה יש כמה חילוקי מנהגים בניקוד חטף-פתח
בריי"ש של ברך, ונראה שאין כאן אחדות לא בונציה⁹ ולא בכתבי היד. כנראה תפסו את
החטף כניקוד רשות.

עלי לסיים כאן.
בע"ה נשוב לדון ביתר המקורות וגם של ההפטרה.

פן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺

⁹ ונציה כמעט תמיד מסמן חטף.